

In gesprek met Peter Boomgaard

'... halverwege de jaren tachtig, toen zakte de sociaal economische geschiedenis als een pudding in elkaar.'

Peter, hoe ben je in de economische geschiedenis verzeild geraakt?

Ja, dat is een ingewikkeld verhaal. Ik ben niet gaan studeren met het idee: ik wil sociaal-economische geschiedenis gaan doen. En dat geldt eigenlijk voor de meeste mensen. Het is een vak voor bekeerlingen. Als je geschiedenis gaat studeren dan — zeker in mijn tijd en in jouw tijd — dan wist je eigenlijk nauwelijks dat het vak bestond: sociaal-economische geschiedenis. Ik ben pas zo rond mijn kandidaats gaan denken: als ik mij nou ga specialiseren, wat wil ik dan gaan doen? Ja, toen was toch wel het interessantste de sociaal-economische geschiedenis.

Toen ik dat een tijdje had gedaan, ben ik met Mexico in aanraking gekomen. Voor mijn afstudeerscriptie ben ik toen een jaar daar naar toe gegaan en de bedoeling was dat ik ook in die richting zou doorgaan voor een promotie. Maar eerst studeerde ik af aan de Vrije Universiteit Amsterdam (VU) om daarna als medewerker aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam te gaan werken. Dat was trouwens maar van korte duur. Ik keerde snel terug naar de VU. Mijn chef daar, de hoogleraar Wieringa, was tegen die tijd dik over de zestig en zei tegen mij: 'zo, nu jij er bent, kan jij alle colleges overnemen.' Dat is ook gebeurd; ik heb al zijn colleges zo'n beetje overgenomen, behalve misschien een doctoraalcollege. Hij zei ook: 'Ja, dat Mexico moet je maar niet verder gaan doen, want dan moet je veel te lang weg. Dan moet je natuurlijk een jaar daarheen, op zijn minst, voor de archieven, zo lang kan ik je niet missen want jij moet college geven. Waarom ga je niet iets doen waar wij de archieven voor in Nederland hebben?'

Dan is natuurlijk vooral Indonesië een mogelijkheid; als je iets niet-westers wil doen. Dat in combinatie met het feit dat ik eigenlijk niet zo gauw een goed onderwerp had voor een dissertatie over Latijns Amerika, zorgde ervoor dat ik na verloop van tijd mij ben gaan oriënteren op Indonesië.

Ook was ik geïnteresseerd geraakt, zowel op de VU als ook in Rotterdam, in demografische geschiedenis. Ik had inmiddels in de gaten dat er een leuk debat was over bevolkingsgroei in de negentiende eeuw op Java; grootheden als Bram Peper en Jan Breman hadden daarover geschreven en ik dacht: nou, dat is een leuk debat. Als ik daar nu eens onderzoek naar ga doen. Want ik was er al snel achter dat de beide heren eigenlijk geen archiefonderzoek hadden gedaan. Daar ben ik toen dus mee begonnen.

Maar daaraan ging nog vooraf je belangstelling — en dat heeft ook geresulteerd in publicaties — over de Nederlandse arbeidersbeweging vlak na de oorlog.

Die is eigenlijk in Rotterdam ontstaan. Na mijn afstuderen in 1972 ben ik in Rotterdam aangetrokken als medewerker bij de inmiddels overleden hoogleraar Roorda.

Roorda wilde een college geven over de Eenheidsvakcentrale (EVC). Dat werd in feite mijn taak. Ik weet ook niet precies waarom hij met dat onderwerp kwam. Maar hij zei: 'Je moet je dit jaar gaan verdiepen in de EVC.' Ik zei dat ik daar helemaal niets vanaf wist. Maar ja, zo ging dat in die tijd, ga je gang maar. Dus toen heb ik mij daar inderdaad in verdiept. Op die manier ben ik eigenlijk terechtgekomen op dingen als vakbeweging en stakingen.

46

Het was dus eigenlijk niet zozeer maatschappelijk engagement, dat je voortdreef in je keuze?

Ook wel, we praten over de vroege jaren zeventig, de arbeidersgeschiedenis zat een beetje in de lucht. Het zat er wel bij, maar de aanleiding was toch zonder meer Roorda.

En hoe zat het met Mexico? Was daar sprake van engagement?

Ja, duidelijk, veel meer eigenlijk. Niemand heeft geprobeerd mij in die richting te sturen. Toen ik aan het afstuderen was, stond Latijns Amerika heel sterk in de belangstelling. Sociaal, politiek en toen dacht ik: er wordt door Nederland zo goed als niets gedaan aan de geschiedenis van Latijns Amerika.

En geldt dat ook voor Indonesië?

Nee, het was puur omdat ik iets wilde doen aan demografische geschiedenis. Overwegende: Mexico, dat kan om allerlei redenen niet. Er is een leuk debat over Indonesië gaande. De bronnen daarvoor liggen voor ten minste de helft in Nederland. Oké, dat gaan we doen.

Nog even terug naar de arbeidersgeschiedenis. Het is echt een jeugdzonde gebleven, want je bent er snel weer afgestapt.

Ik ben er toen vrij snel weer afgestapt, omdat ik op een gegeven moment voelde dat ik moest kiezen. Op de VU moest ik college geven over alle mogelijke onderwerpen en om je daarnaast nog eens een keer in twee onderwerpen te specialiseren, dat is gewoon te veel van het goede. Ik ben eigenlijk nog te lang doorgegaan met die arbeidersgeschiedenis. Ik had eerder moeten stoppen.

En het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde (KITLV), wanneer ben je daar begonnen?

Daar ben ik begonnen in 1991, daar zit een hele lange periode VU tussen. En het Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT), waar ik ook nog vier jaar heb gezeten. Het is ingewikkeld, maar het is ongeveer als volgt gegaan. Van 1972 tot 1973 heb ik in Rotterdam gezeten. Dat was een halve baan die bovendien vastzat aan Roorda. Het was geen structurele positie. Roorda was door de minister gevraagd om een commissie voor te zitten, namelijk 'Herziening Leerplan Geschiedenis'. Als compensatie mocht hij toen een halve medewerker aantrekken en dat ben ik dus geweest. Roorda ging in 1973 naar Leiden en op hetzelfde moment was er een vacature aan de VU bij Wieringa. Daar heb ik op gesolliciteerd en dat is gelukt, die baan heb ik gekregen. Ik heb toen in principe van 1973 tot 1982 aan de VU gezeten.

Van 1983 tot en met 1986 ben ik door de VU uitgeleend aan het KIT, waar ik de reeks *Changing Economy of Indonesia* heb geredigeerd. Vervolgens heb ik weer op de VU gewerkt van 1987 tot het begin van 1991, toen ik directeur bij het KITLV werd.

En daarna ben je, om een lang verhaal kort te maken, hoogleraar geworden aan de Universiteit van Amsterdam.

Ja, toen ik daar drie jaar zat ben ik bijzonder hoogleraar geworden in de geschiedenis van natuur en milieu van Zuidoost Azië.

Professor of environmental and economic history of Southeast Asia. Dat is een hele mond vol, maar dat geeft niet, het is duidelijk wat er mee bedoeld wordt. Dat 'environmental' brengt me op het volgende onderwerp, namelijk het onderzoek. Begin jaren zeventig was jij, als ik het goed heb, een van de weinigen die zich bezig hield met een sociaal-wetenschappelijke aanpak van die arbeidersbeweging?

Ja, dat klopt. Ik denk dat ik het soort methodiek, ofwel de kwantitatieve aanpak die ik gebruik heb voor mijn proefschrift, ook in de geschiedenis van de arbeidersbeweging heb gebruikt, wat toen vrij uitzonderlijk was. Mensen

waren vooral bezig met wat Roorda 'erfgoeddenken' noemde. Ik was daar een beetje een vreemde eend in de bijt met statistisch onderzoek naar stakingsgedrag.

Je hebt al die theorieën toen op een rijtje gezet: eens kijken wat kun je daar nu mee verklaren. Er waren eigenlijk nog weinig mensen in die tijd die dat zo aanpakten, denk ik. Ja, buiten Nederland.

Maar in Nederland niet.

Maar goed, toen ben je weer teruggekeerd naar je roots op de VU. Daar heb ik toen ook nog een tijdje de geschiedenis van de arbeidersbeweging gedaan. Ik heb er zelfs nog doctoraalwerkcolleges over gegeven. Maar ik heb, wat ik al zei, moeten kiezen. Ik moest toch een keer promoveren.

Hoe viel dat op het KITLV of speelde dat helemaal geen rol wat voor soort geschiedschrijving je eigenlijk belangrijk vond?

Nee.

Je kon zelf je onderzoeksthema's bepalen?

48 Ik ben op het KITLV natuurlijk eerst als manager aangetrokken. Ik ben begonnen als directeur. Wat voor onderzoek ik deed vonden ze eigenlijk niet zo belangrijk. Nee, dat is niet helemaal waar. In mijn sollicitatiegesprek hebben ze gevraagd wat ik eventueel voor plannen zou hebben met het instituut als ik directeur zou worden. Toen heb ik dus een plan ontvouwd. Ik heb gezegd: 'Ik vind dat het instituut te weinig onderzoek doet. We hebben een prachtige collectie, de hele wereld stroomt bij elkaar in onze leeszaal om onze boeken en manuscripten te lezen, maar het instituut zelf doet er niks mee. Er zijn vrijwel geen eigen onderzoekers. En dat is natuurlijk een zotte situatie. Dus als directeur zal mijn inzet zijn dat wij het eigen onderzoek gaan stimuleren. Ik heb ook een plan voor een project.' Dat was dat plan 'Environmental History of Indonesia'. Dat viel goed. Maar als ik had gezegd, ik wil de klassieke dans op Bali bestuderen, hadden ze dat vermoedelijk ook prachtig gevonden.

Jouw proefschrift paste in die 'environmental' sfeer?

Kijk, de basis bij *environmental history*, tenminste de manier waarop ik het bedrijf, is toch nog steeds wel kwantitatief. Dat hangt samen met economische groei en demografie.

In de economisch-statistische werkwijze was je natuurlijk in de jaren daarvoor heel goed geschoold geraakt.

Op dat punt heeft Jan de Jonge, hoogleraar aan de VU, een grote rol gespeeld. Veel te vroeg overleden. Hij heeft mij sterk geënthousiasmeerd. Ja, het is toch wel zijn invloed geweest dat ik zo sterk die kwantitatieve kant ben opgegaan.

Maar, het 'erfgoeddenken', daar ben je nooit het slachtoffer van geworden, om het zo maar eens te zeggen?

Nee, dat is iets wat me nooit zo geïnteresseerd heeft. Ik heb die ervaring nooit betreurd. Ik ben er misschien iets te lang mee doorgedaan. Ik heb me beziggehouden met conflicttheorieën, sociale spanningen en dat soort dingen meer. Als je je met economische en sociale geschiedenis bezighoudt, blijft dat een belangrijke factor.

Dat programma, environmental history, dat loopt dus al een hele tijd?

Ja, dat loopt nu een jaar of tien en is nu min of meer afgelopen. Ik moet het zelf afronden, maar de financiering is nu op. Er is een aantal proefschriften uit voort gekomen en er moet nog een aantal proefschriften uitkomen. Die mensen zijn nog bezig en ikzelf moet een dezer dagen een boek schrijven om het hele project samen te vatten.

49

En het 'tijgerboek' was een onderdeel van dit plan?⁴

Het tijgerboek, ja, in feite is het dus een van de boeken die uit het project gerold is.

Durf je al iets te zeggen over de eindresultaten? Ben je daar positief over of zeg je van...

Ik durf er nog niet zo heel veel over te zeggen. Wat ik wel kan zeggen is dat we heel veel interessant materiaal boven tafel hebben gekregen. Maar de grote moeilijkheid is natuurlijk — en daar zit ik nu volop in — om er één verhaal van te maken. Hoe past de boel in elkaar? Wat is het grote verhaal? Want ik ben niet van plan om stil te staan bij een lange opsomming van feitelijkheden. Bijvoorbeeld, er werd zoveel suiker geëxporteerd en zoveel koffie; dat is natuurlijk niet de bedoeling. Dus ik wil echt proberen om een consistent verhaal te schrijven waarin economie, de sociale kant van de zaak en politieke ontwikkelingen niet te vergeten, hun plaats krijgen in het grote geheel van natuur en milieu. De wederzijdse beïnvloeding van mens en natuur.

⁴ P. Boomgaard, *Frontiers of Fear. Tigers and People in the Malay World, 1600-1950* (New Haven/London 2001).

Bij welke onderzoekscholen ben je nu met dit onderzoek aangesloten? Doe je dat helemaal los van 'Posthumus'?

Ja, het staat los van onderzoekscholen. Er waren praktische redenen voor. Ik heb wel overwogen om het op een of andere manier aan te laten sluiten, maar ik zag er eerlijk gezegd het voordeel niet van in.

Ik heb natuurlijk een tijdje meegedraaid met 'Posthumus' toen ik als docent op de VU zat en ik vroeg me eerlijk gezegd van mijn eigen studenten af of dat nou wel zo nuttig voor ze was. In alle eerlijkheid: mijn antwoord is dat ik liever heb dat ze hier onder mijn ogen bezig zijn dan dat ze daar bij 'Posthumus' erg veel tijd gaan steken in dingen waarvan ik denk: tsja.... Maar ja, het is een afweging.

Ik wil graag wat persoonlijker worden. Je werkt met sociaal-wetenschappelijke theorieën, je bent geïnteresseerd in historische demografie en de hele mikmak aan methoden en technieken die daar bij hoort. Als ik dat nog eens even bij elkaar probeer te harken in één vraag: door wie of wat ben je nou heel sterk beïnvloed in het vakgebied?

50

Misschien moet ik nog vroeger beginnen en zeggen dat ik een bèta-achtergrond heb. Ik ben dus niet bang voor cijfers. Een van de redenen dat er in Nederland zo weinig op deze terreinen wordt gedaan, is dat men de achtergrond niet heeft. Niet omdat het nou allemaal zo verschrikkelijk moeilijk is, maar je moet gewoon niet bang zijn voor cijfers en grafieken. Je moet ook niet huiverig zijn voor, laten we zeggen, de wetenschappelijke benamingen in de biologie of theorieën uit de medische wereld. Met mijn bèta-achtergrond ben ik daar niet bang voor. Dat is, denk ik, heel belangrijk.

Denk je ook dat het zover gaat dat de mensen die die bèta-achtergrond niet hebben of die bang zijn voor cijfers, de ontwikkelingen van het vak hebben afgeremd?

Ja, ik denk in elk geval dat je dan weinig *feeling* hebt voor de kwantitatieve benadering waar ik me bij thuis voel. Afgezien daarvan, dit is een soort voorwaarde. Je moet een gemak met cijfers hebben en met bèta-denken. Je moet ook theoriematig kunnen en willen denken, wil je dit soort dingen kunnen doen. Maar om op je vraag naar beïnvloeding terug te komen: de Annales-school heeft mij zeker beïnvloed. Braudel was natuurlijk de grote naam toen en eigenlijk nog steeds in veel opzichten. Zijn benadering van de geschiedenis in drie lagen, dat heeft mij diepgaand beïnvloed.

Dit is een vorm van positieve beïnvloeding zou ik zeggen. Waardering voor Braudel; in die lijn kan ik mee denken. Maar ik kan me ook voorstellen dat er bepaalde stromingen in het vak zijn, of geweest zijn, waar je minder enthousiast over bent.

Een van de dingen die ik al gezegd heb, een van de redenen ook dat ik gestopt ben met de geschiedenis van de arbeidersbeweging is dat 'erfgoeddenken'. Dat vond ik niks. Daar zag ik helemaal niks in. Bovendien moet je op een gegeven moment ook een beetje praktisch zijn. Ik ben dingen gaan doen waar weinig andere mensen mee bezig waren. Afgezien van 'Wageningen' bijvoorbeeld is er toch aan demografische geschiedenis niet veel gedaan.⁵ Dat geldt ook voor studie van de demografie over de grens door Nederlanders. Het CEDLA met Arij Ouweneel als demograaf moet ik hier natuurlijk ook noemen.

De demografie staat hier trouwens niet alleen; überhaupt die bèta-kant niet, om het zo maar eens te noemen. De geschiedenis van de landbouw, medische geschiedenis, wat een beetje in hetzelfde pakket zit als demografische geschiedenis, techniekgeschiedenis. Dat zijn allemaal bèta-achtige benaderingen waar we in Nederland toch voor zover het 'het niet-westen' betreft, weinig aan gedaan hebben.

Maar is de demografische geschiedenis in het 'niet-westen' ook niet onderontwikkeld?

51

Dat is in feite nog steeds zo. Als ik naar een internationale conferentie ga over 'Population history of Asia' dan vertegenwoordig ik Indonesië, hoe gek het ook klinken mag. Want in Indonesië zijn ze daar helemaal niet mee bezig. En ik ben niet de enige. Dat geldt ook voor andere Zuidoost Aziatische landen op dat punt.

Ik keer nog even terug. Braudel heb je genoemd. Zijn er andere historici van wie je zegt die moet iedereen lezen. Hij heeft mij in elk geval diepgaand beïnvloed?

Nou ja, een beetje in het verlengde: Slicher van Bath om eens een Nederlandse naam te noemen. Zijn *Agrarische geschiedenis van West-Europa* vond ik een *eye-opener*.⁶ Het is een boek waar je even doorheen moet ploegen. Het is geen gemakkelijk boek. Maar ja, ik vond het een ontdekking. Nog afgezien van het feit dat hij school gemaakt heeft in Nederland, is dat een naam die ik zeker belangrijk vind.

⁵ Afdeling Agrarische Geschiedenis aan de Universiteit Wageningen.

⁶ B.H. Slicher van Bath, *De agrarische geschiedenis van West-Europa (500-1850)* (Utrecht/Antwerpen 1960).

Je noemde het al even: 'als er een congres is dan vertegenwoordig ik Indonesië'. Daarmee kom ik op een volgend punt. Zijn er problemen die je hebt ondervonden bij dat niet-westerse onderzoek in de zin van de toegankelijkheid in het algemeen van zo'n land of van zo'n cultuur? Hoe reageren mensen nu op dat soort onderzoeken of heb je daar nooit mee te maken gehad? Raakt het onderzoek wat je daar doet ook aan de antropologie, die ook met dit soort problemen te kampen heeft gekregen of is het een heel andere wereld? Het is natuurlijk oud papier wat je bestudeert, maar levert dat geen problemen op? Merk je daar toch ook iets van in de zin dat die toegankelijkheid een probleem is?

52 Het hangt er heel erg vanaf over welk land je praat. Het is heel specifiek. Mexico is absoluut geen probleem. Tenminste vergelijkend. Ik denk dat je moet zeggen, zonder superioriteitsgevoel of wat dan ook, dat de Nederlandse archieven natuurlijk heel erg goed zijn georganiseerd. Alles buiten Nederland, laten we zeggen buiten West-Europa, is wat dat betreft of minder goed toegankelijk, minder goed bewaard, of minder goed georganiseerd. Ja, het klinkt allemaal een beetje opschepperig. Daarbuiten zijn er gradaties. In Mexico is het niet moeilijk om toegang te krijgen tot archieven en bibliotheken. Archiefonderzoek is daar heel goed doenlijk. Indonesië was, tot voor kort, een stuk lastiger. Nog veel red tape, hè. Je moet een onderzoeksaanvraag indienen en langs allerlei instanties. Gedoe en gezeur, maar ben je daar eenmaal doorheen dan valt het wel mee. Dan zijn er heel behoorlijke, interessante en omvangrijke archieven. Ze zijn niet altijd goed onderhouden. In sommige periodes heb je heel veel inktvraat, zodat je het amper meer kan lezen. Er is onvoldoende geld om die bestanden goed te bewaren. Men heeft ook in het verleden wel eens een keer foute beslissingen genomen door de boel te plastificeren zodat het nu absoluut niet meer leesbaar is. Dat soort dingen. Maar dat zijn uiteindelijk maar praktische hindernissen die te overwinnen zijn. Ik moet zeggen, ik heb heel lang met die archieven in Djakarta gewerkt, het is goed te doen. Ik heb altijd wel gevonden wat ik zocht.

En in Nederland is er natuurlijk bij Koloniën...

Voor Indonesië ligt er in Nederland natuurlijk enorm veel. Om te beginnen het gigantisch VOC-archief, dan later het archief van het Ministerie van Koloniën. Daar kun je nog generaties lang historici mee aan het werk houden.

En antropologen?

Voor antropologen, en voor historici die *oral history* bedrijven en een beetje veldwerk doen — wat tegenwoordig vaak wordt gecombineerd —, zijn de problemen toch wel anders geworden. Een antropoloog zit, als het goed is, een jaar in een dorp of in een streek en heeft toch wel hele andersoortige

problemen dan een historicus. Een historicus is toch *after all* wat anders; zeker als je met een periode bezig bent die te lang geleden is voor *oral history*. Ja, dan zit je echt wel alleen tussen het papier en heb je dus niet het soort problemen waar de antropoloog mee te maken heeft gehad. Behalve dan dat je je in beide gevallen moet verdiepen in een totaal andere beschaving. Dan krijg je ook nog een filosofisch probleem; hoe doenlijk is het voor een westerling om een niet-westerse beschaving te begrijpen? Dat hangt dan een beetje van je onderwerp af. Kijk, zolang je met economische geschiedenis bezig bent en niet al te diep gaat graven in een verklaring, is er natuurlijk niet zoveel aan de hand. Maar zodra je je gaat afvragen waarom Indonesië zich economisch anders heeft ontwikkeld dan Nederland, ja dan zul je toch ook naar andere dan harde, economische factoren moeten gaan zoeken en wordt het ineens een stuk lastiger.

Die antropologische aanpak, die heb jij in je onderzoek niet gerealiseerd of niet willen realiseren?

Ik heb in mijn 'tijgerboek' wel degelijk heel veel gebruikgemaakt van antropologisch materiaal. In mijn project *Environmental History of Indonesia* hebben we gewerkt met antropologen, geografen en historici. Ook met een bioloog maar die was toch hoofdzakelijk antropoloog. Dat heeft heel goed gemixed. We hebben natuurlijk veel van elkaar geleerd. Maar uiteindelijk waren we met dezelfde soort problemen bezig. Ik heb in mijn tijgerboek ook zeker veel gehad aan antropologisch onderzoek en twee complete hoofdstukken besteed aan de perceptie van de inheemse bevolking en de tijger.

53

Dat klinkt toch weer heel anders dan alleen maar een bèta-achtergrond.

Ik ben met die achtergrond begonnen en daar zo af en toe wel eens een keer flink van afgedwaald hoor. Het is niet alleen maar bèta. Bèta is het geraamte, het vlees op de botten komt van de antropologie en de geschiedenis. Zo zou je het moeten zien.

Als dit project tot een einde gekomen is, heb je dan nog verder reikende plannen of durf je daar nog niet aan denken?

Er zijn twee dingen die ik graag zou willen doen. Eén daarvan staat eigenlijk al op papier. Dat is een project dat ik samen met een collega op het KITLV ga doen en dat heet 'Credit'. Het gaat om krediet in Indonesië van pakweg 1600 tot heden. Ook weer een lange termijnproject waar we zeker een jaar of vier mee bezig zullen zijn. Nadien kijken we of we er mee door zullen gaan. Het gaat om de vraag hoe het zit met schuld, verschuldiging en krediet in de Indonesische samenleving. In hoeverre bepaalt dat economisch gedrag?

Waarom is die rente altijd zo verschrikkelijk hoog? En is dat ook altijd zo geweest? Een van de eerste dingen die Nederlanders zien als ze in die archipel komen is de rente van 80% per jaar. In Nederland is die, denk ik, 6 of 7%. Gigantische verschillen en dat is altijd zo gebleven, of je nu spreekt over de zestiende eeuw, de negentiende eeuw of de twintigste eeuw. Altijd die idioot hoge rentes en enorme schulden. Dat vind ik een heel interessant thema. Dus daar gaan we op door. Dat is een van de twee dingen die ik wil gaan doen. Het andere is het schrijven van een boek over de medische geschiedenis in Indonesië. Dat ligt dicht aan tegen een demografische probleemstelling. Ik heb daarover in de loop der jaren heel veel materiaal verzameld. Materiaal dat ik absoluut nog niet gebruikt heb. Ook van vóór 1800.

Dat zou een meer synthetisch karakter moeten krijgen?

Ja, en dat is ook weer over een periode van vier eeuwen.

Je toekomstplannen. Welke kant moet het eigenlijk uit met de economische geschiedschrijving? Ben je tevreden zoals die zich in de laatste decennia heeft ontwikkeld? Zie je bepaalde tendensen waarvan je zegt: nou, dat zou wel eens wat minder gunstig kunnen uitpakken. Misschien zie je op dit moment allerlei ontwikkelingen waar je niet enthousiast over bent. We zouden de zaak moeten verzetten, andere richtingen zoeken, meer studenten proberen te trekken.

54

Precies, dat laatste. Kijk, ik houd wel een beetje bij wat er in Nederland gedaan wordt aan sociaal-economische geschiedenis. Maar ik wil niet echt beweren dat ik nou goed weet wat er gaande is ten aanzien van de sociaal-economische geschiedenis van Europa, laten we ons daar maar even toe beperken, want dat is in Nederland toch nog steeds de hoofdzaak. Het aantal mensen dat sociaal-economische geschiedenis van de niet-westerse wereld bestudeert, is op de vingers van één hand te tellen. Maar dat is ook wel een factor om aan de orde te stellen. Het is jammer dat dat zo is. Heel begrijpelijk als je vanuit de bronnen redeneert.

Als je de vraag stelt of iedereen in Nederland in staat moet zijn om materiaal te vinden voor zijn proefschrift, dan ligt het natuurlijk heel erg voor de hand om Nederlandse geschiedenis te doen, Nederlandse sociaal-economische geschiedenis. Maar ik vind het wel jammer. Ook in onze archieven is er heel veel over Afrika, Amerika en Azië te vinden. Dat vind ik een factor die ik op zijn minst betreurt. Ik wil niet onmiddellijk zeggen dat dat nu anders moet. De vraag is natuurlijk wel, waar je met die mensen heen moet. Hoeveel banen hebben we te bieden aan mensen die sociaal-economische geschiedenis van Latijns Amerika hebben gedaan, bijvoorbeeld. Daar moet je wel aan blijven denken.

Mijn indruk is dat de populariteit van sociaal-economische geschiedenis, en dan met name de economische geschiedenis de laatste vijftien jaar, een stuk minder is dan deze placht te zijn. En ja, waar dat vandaan komt, ik weet het niet. Misschien moet je de zaak omdraaien. Misschien moet je zeggen de vroege jaren zeventig of de jaren zeventig als geheel waren een uitzondering. De sociaal-economische geschiedenis is toen natuurlijk wel een beetje meegeevaren op het tij van de marxistische stromingen die hier toen de ronde deden. Marxisme is natuurlijk sterk sociaal-economisch *angehaucht*. Het heeft zeker een rol gespeeld dat er enthousiasme was voor sociaal-economische geschiedenis en toen dat weer over was, laat ik maar zeggen halverwege de jaren tachtig, zakte de sociaal-economische geschiedenis als een pudding in elkaar. Maar het zou me niks verbazen als die belangstelling weer zou opleven en dat kunnen we natuurlijk alleen maar toejuichen. Ik denk dat er voor historici heel leuke dingen te onderzoeken zijn. Bijvoorbeeld op het punt van de internationale handelsgeschiedenis en de invloed die die handel heeft op de economie elders.

Daarmee zou je dus ook plek maken voor de niet-Europese geschiedenis.

Ja, absoluut.

Hier raak je natuurlijk ook het toverwoord van deze tijd: globalisering. Wereldgeschiedenis, mensheidsgeschiedenis, dat komt allemaal in jouw woordenboek voor?

55

Nou, dat zijn termen die ik niet graag gebruik hoor: wereldgeschiedenis en mensheidsgeschiedenis. Maar ja, globalisering is natuurlijk duidelijk een thema. Ik denk dat wanneer je dat goed aanpakt, je daar studenten mee kunt trekken en ik denk dat je ze ook zinnige dingen kunt vertellen. Het is niet alleen een 'popi' onderwerp, maar ik denk dat je er ook op een zinnige manier college over kunt geven. Er zijn natuurlijk meerdere globaliseringgolven geweest. Valt daar niet op een interessante manier onderzoek naar te doen?

Kun je stellen dat studenten in de sociale wetenschappen meer belangstelling voor de globaliseringstheorieën en de toepassing daarvan hebben dan de letterenstudenten?

Dat weet ik wel zeker. Maar misschien vergis ik me. Voor de economische geschiedenis blijft het jammer hè, dat we van een situatie van heel veel belangstelling in de jaren zeventig-tachtig, zijn afgezakt naar dit niveau. Ik merk het ook bij NWO. Ik heb vaak genoeg in NWO-adviescommissies gezeten. Dan lag er een hele stapel aanvragen. Eén daarvan was echt harde economische geschiedenis. Dat ging zó onder op de stapel.

Dat moet toch ook iets met de aard van het vakgebied te maken hebben, met name die cijfermatige kant die heel veel mensen afschrikt.

Precies. En dat begrijp ik ook wel. Kijk dat project van Jan Luiten van Zanden vind ik een prachtig project: nationale rekeningen. Maar op de buitenwacht komt dat nu over als verschrikkelijk saai. Begrijp me goed, ik vind het een buitengewoon interessant project en ik ben ook heel blij dat Jan Luiten dat gedaan heeft, dat hij er geld voor gekregen heeft en dat het afgerond is. Maar de echt cijfermatige onderzoeken, ik denk dat dat echt aan weinigen appelleert. We moeten laten zien dat je heel interessant onderzoek kan doen dat toch cijfermatig is.

Ik denk dat dat toch ook erg afhangt van het synthetisch vermogen van de auteur. Er moeten natuurlijk specialistische studies blijven verschijnen. Dat is van belang. Maar het tegenovergestelde is ook van belang. Er mogen wel wat eisen aan de toegankelijkheid van de resultaten gesteld worden.

56

Ik denk dat je kan stellen dat je over hetzelfde onderwerp met dezelfde cijfers een goed essay kan schrijven, in de zin van goed leesbaar. Ik wil het niet hebben over wetenschappelijk, maar leesbaar of niet leesbaar, interessant voor een iets bredere groep mensen en het hangt er helemaal van af hoe je het inkleedt. Of je een bepaald soort materiaal gebruikt, wat voor theorieën je erbij haalt, ik denk dat je bij wijze van spreken over een zelfde *topic* een boek kunt schrijven waarvan iedereen zegt: dat is leuk.

Een goed voorbeeld lijkt me stedengeschiedenis. Daar kan je natuurlijk heel kwantitatief over schrijven, waar je niet doorheen komt omdat het zo saai is. Je kunt ook een heel leuk boek schrijven over de geschiedenis van een stad met heel veel cijfers, terwijl het toch boeiend gebracht wordt.